

سوریه، بشار اسد و بازی جامعه مدنی!

«عارف دلیله»، یک استاد اقتصاد دانشگاه، مدتی پیش از مردم دعوت کرد در اجتماعی خیابانی به سخنان او گوش دهند. دو روز بعد، روزنامه الثورة ارگان رسمی دولت (تحت کنترل سازمان امنیت) دو صفحه از روزنامه را به انتقادات او از مدیریت اقتصادی کشور اختصاص داد. مدیران و کارکنان دولت تلویحاً و گاه علناً از رئیس جمهور جدید می خواهند به حکومت ۲۰ ساله نظامیان خاتمه دهد. اخیراً ۹۹ تن از نویسندگان و هنرمندان با امضای طوماری از بشار اسد تقاضا کرده اند که حکومت نظامی را در کشور برچیند، ۱۵۰۰ زندانی سیاسی را آزاد و آزادی رسانه ها را تضمین کند. آنها این طومار را منشور ۷۷ سوریه نام نهاده اند.

وعده‌هایی که زود فراموشی شد

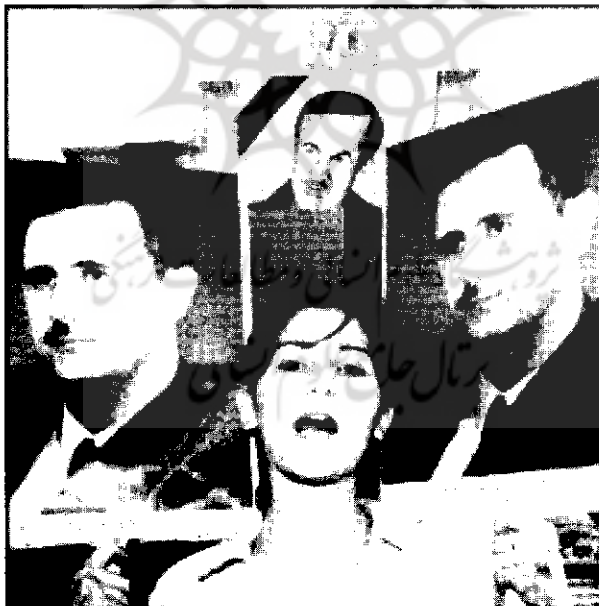
از زمان سقوط نیکلای چائوشسکو در رومانی، سوریه‌ها در انتظار بوده اند که انقلاب‌های اروپای شرقی راه خود را به سوی کشورشان باز کند، اما امروزه با مشاهده اصلاحات سیاسی، هر چند با شتابی بسیار کند، سردرگم شده اند. آنها از خود می پرسند آیا جنبشی مدنی در سوریه در حال بیدار شدن و شکل گیری است یا آنکه بشار اسد در صدد است با ایجاد اصلاحات سیاسی دست پیش را گرفته و از آن طریق روشنفکران را به گوشه ای رانده و همچون پدر، یک بار دیگر حاکمیت مقتدرانه خود را بر کشور تحمیل کند؟

بشار اسد در مراسم سوگند در ماه ژوئیه از اصلاحات سخن گفت و از مسئولان کشور

پارلمان به نام «راید سالف» اخیراً نطق خود را در پارلمان در اختیار خبرگزاری ها گذاشت که اقدامی بی سابقه در صحنه سیاسی سوریه بود. «سالف» همچنین انجمنی به نام «دوستان جامعه مدنی» را بنیاد نهاد و از بسیاری از ناراضیان مقیم خارج دعوت کرده است به سوریه بازگردند. اکنون در خیابان های دمشق که مدت ۳۰ سال شاهد حاکمیت

ارائه دو چهره متفاوت از رئیس جمهور جدید سوریه، مشکلاتی را پیش آورده است. در خیابان های دمشق عکس های بزرگی از بشار اسد - رئیس جمهوری جدید - دیده می شود که زیر آن نوشته شده است: «رهبری که دوران نوین را با خود آورده است» و در تضاد با آن این تابلو مشاهده می شود: «ما به همراه بشار راه پدر را ادامه

خواهیم داد.» شعار دوم از سوی محافل سیاسی و امنیتی سوریه پذیرفته شده و از آن حمایت می شود. از نظریه های امنیتی، بشار اسد یک فارغ التحصیل آکادمی نظامی حماس است که می تواند بهترین چهره برای ضمانت ادامه راه سیستم یک حزبی پدر باشد. در آن سیستم «مخابرات» یا آژانس های امنیتی همه سرخ های اداره کشور را در دست داشتند. برای سایرین و توده های سوریه، بشار یک پزشک متخصص بیماری های چشم، فارغ التحصیل انگلستان است که آمده تا سوریه را در جاده مدرنیزه شدن قرار دهد، اما در مجموع، همه اقسشار سوریه در چهره بشار تصویر پدر، حافظ را می بینند که مدت ۲۰ سال با



مطلق نیروهای مسلح امنیتی بودند، مردم ناظر بر سخنرانانی هستند که درباره مسائل سیاسی کشور سخن می گویند. ناراضیان احساس می کنند موانع بی شمار بر سر راه برواندیشه هایشان به تدریج برداشته می شوند و روزنامه های رسمی حتی به آنها اجازه می دهند مقالاتشان در آن نشریات به چاپ برسد.

قدرت بر کشور حکم راند و در ماه ژوئن گذشته از جهان رفت. با مرگ حافظ اسد بحث های سیاسی در کافه ها و خیابان های دمشق، جای سکوت ۲۰ ساله را گرفته است و سوریه ها بار دیگر کشف کردند که می توان در صحنه سیاسی کشور فعال بود. اعضای «مستقل» پارلمان ناگهان مدعی شدند که به راستی مستقل هستند. یک نماینده آزاد

و به دست اخوان المسلمین بیفتد. حرکت های اسلامی سوریه اخیراً پس از ۲۰ سال که ۳۰ هزار نفر در سال ۱۹۸۲ در «اما» قتل عام شدند، حیاتی دوباره یافته است.

حامیان رژیم سوریه در برابر مشکلی دیگر قرار گرفته اند که ناشی از بحث های اعاده دموکراسی به کشور است؛ زمزمه هایی در جریان است که قدرت از فامیل اسد - که جزو اقلیت شیعه علوی هستند - به اکثریت سنی انتقال داده شود. با آنکه ایدئولوژی حزب بعث غیرمذهبی است، اما مذهب افراد بخشی از هویت آنها به حساب می آید. با آن که کشور به وسیله اقلیتی مذهبی اداره می شود و با تمام سوءظن هایی که اکثریت سنی

آثاری بسیار روشن از رنگ باختن میراث سیاسی حافظ اسد در همه جای سوریه به چشم می خورد

به حاکمیت دارد، بشار اسد همچنان مظهری از وحدت ملی به شمار می آید. برخلاف حکومت های تک حزبی در اروپای شرقی، حکومت او مورد حمایت غرب است. نهضت انتفاضه و رستاخیز ملت فلسطین علیه اسرائیل می تواند عامل تقویت کننده موضع بشار و خارج کردن معارضانی چون آقای «جنبلاط» به عنوان متحد اسرائیل از صحنه باشد و از این گذشته، می تواند بهانه ای باشد تا برای مدتی طولانی تر حکومت نظامیان را بر سوریه ادامه دهد.

مأخذ: مجله اکونومیست - ۲۴ نوامبر ۲۰۰۰ برگردان از بخش ترجمه «گزارش»

می کرده - داده است.

برخی ناظران مسائل سوریه می گویند بشار خوب می داند چه اقداماتی برای اداره کشور لازم است؛ ولی نمی داند چگونه این اقدامات را به مرحله اجرا بگذارد. برخی دیگر می گویند او آزادی لازم برای تصمیم گیری برخوردار نیست.

بشار در مقایسه با پدرش - که تنها چهره مقتدر کشور بود - مبره ای است در میان مبره های دیگر و الزاماً مقتدرترین فرد در کشور نیست و از نظر شخصی از انجام اصلاحات به شدت واهمه دارد. رهبران حزب بعث سوریه نمی دانند چنانچه مراجع دیگری جز این حزب مدیران صنایع را انتخاب کنند، بودجه حزب از کجا تأمین خواهد شد؟ قوانین سرمایه گذاری - که رقابت را تجویز می کند - یک روز در کابینه تصویب و روز دیگر در پارلمان - که اکثریت آن در اختیار حزب بعث است - رد می شود. به اجناس لوکس وارداتی تا حدود ۲۵۰ درصد عوارض گمرکی تعلق می گیرد؛ ولی هم اعضای حزب بعث و هم ارتشیان می توانند با مانورهای مختلف از پرداخت چنین عوارضی بگریزند. اقتصاد سوریه اجازه چنین ولخرجی هایی را نمی دهد؛ ولی خواص به وخامت وضع اقتصادی اعتنایی ندارند. قیمت بالای نفت، یکی از منابع درآمدهای ارزی سوریه است، ولی به احتمال زیاد منابع نفت آن، ظرف یک دهه آینده به پایان خواهد رسید. با آنکه اخیراً ۲۵ درصد به دستمزدها اضافه شده، هنوز سطح دستمزدها از ۱۲۰ دلار در ماه تجاوز نمی کند و نرخ بیکاری یکی از بالاترین نرخ ها در میان کشورهای منطقه است.

تحلیلگران مسائل سوریه با توجه به فشارهای داخلی و خارجی که به کشور وارد می شود، آثاری بسیار روشن از رنگ باختن میراث سیاسی حافظ اسد مشاهده می کنند. در لبنان - که یکی از اقماری سیاسی سوریه به حساب می آید - پارلمان بحثی طولانی درباره نیاز و یا عدم نیاز به حضور نظامی ارتش سوریه در لبنان آغاز کرده است. «ولید جنبلاط» یک رهبر «دروزه» - که از حامیان گذشته سوریه است - از رهبران کلیسای «دروزی» خواسته است خروج ۲۵ هزار نیروی نظامی سوریه را از لبنان تقاضا کنند.

تندروها در درون حاکمیت سوریه از بشار اسد می خواهند قبل از آن که اوضاع لبنان از دستشان خارج شود، روشی سخت در قبال این کشور اتخاذ کند و تهدید می کنند که ممکن است اعتراضات علیه تصمیم های لبنان از دست غیرمذهبی ها خارج شود

خواست برای «دیگراندیشی ها» و «دیگراندیشان» احترام قائل شوند؛ ولی تا این لحظه چنین اتفاقی به صورت جامع نیفتاده است. از کار روزنامه نگاران سوریه که می رفتند هوای تازه ای را در فضایی تازه تنفس کنند، جلوگیری شده است و نشریات خارجی با سانسور روبه رو هستند. برای انجمنی که آقای «سالف» تأسیس کرده، هنوز مجوز فعالیت صادر نشده است، برنامه های ضد قساد وعده داده شده به بوته فراموشی سپرده شده است و با تمام وعده هایی که برای گسترش فعالیت های رایانه ای در کشور داده شده، شبکه اینترنت به شدت کنترل می شود و استفاده از آن بسیار محدود است.

زمزمه هایی در جریان است که قدرت از فامیل اسد به اکثریت سنی انتقال داده شود

مسئله آزادی زندانیان سیاسی - که مسئله ای بسیار دیرپا است - به کندی پیش می رود و ماه گذشته بشار اسد پس از مدتها تأخیر سرانجام احکام آزادی ۶۰۰ زندانی سیاسی وابسته به گروه های مختلف سیاسی ممنوع فعالیت را صادر کرد. مقامات نظامی قانونی را به تصویب رسانده اند که به موجب آن، کسانی که برای فرار از خدمت سربازی به خارج از کشور گریخته اند می توانند با دادن ۵ هزار دلار به کشور بازگردند و تأمین بگیرند. این مقامات نام این تصویب نامه را عفو عمومی نهاده اند که با عفو عمومی سیاسی هیچ نوع همخوانی ندارد. بنابراین مشاهده می شود که بشار اسد تا این لحظه کمتر تغییری در فهرست عوامل لازم برای اداره کشور - که پدرش اعمال